

DERLEMELER MAKALELER

NAIL TAN

7

Atatürkçülük
Dil/Edebiyat
Tarih/Genel Kültür
Güzel Sanatlar

Ankara 2007

•
ISBN

975-98896-6-7

•
Kapak Tasarımı

Erhan İVGİN

•
Dizgi - İç Tasarım

Kültür Ajans Tanıtım ve Organizasyon Ltd. Şti.

Konur Sok. 66/9 Bakanlıklar-ANKARA

Tel: 0.312.425 93 53 (pbx) Fax: 0.312.419 44 43

•
Baskı

BRC Basım

Büyük Sanayi 1. Cad. Elif Sk. No: 7/243 Akköprü/ANKARA

Tel: 0.312.384 44 54 (pbx)

•
Baskı Tarihleri

1. Cilt 1. Baskı Ocak 2007
2. Cilt 1. Baskı Şubat 2007
3. Cilt 1. Baskı Mart 2007
4. Cilt 1. Baskı Haziran 2007
5. Cilt 1. Baskı Temmuz 2007
6. Cilt 1. Baskı Ağustos 2007
7. Cilt 1. Baskı Kasım 2007
8. Cilt 1. Baskı Ekim 2007

•
İsteme Adresleri

Nail TAN: Uçarlı Sok. 57/5 06550 Y.Ayrancı/ANKARA

Kültür Ajans: Konur Sok. 66/9 Bakanlıklar-ANKARA

Tel: 0.312.425 93 53

NAİL TAN: DERLEMELER/MAKALELER
CİLT VII, ATATÜRKÇÜLÜK, DİL, EDEBİYAT, TARİH, SANAT

**ATATÜRK'ÜN HAYATINDAN
ÖRNEK ALINACAK SAYFALAR**

Dünya devlet başkanları içinde; kültüre, kültürel etkinliklere Atatürk kadar önem veren bir devlet başkanı az görülmüştür. Yüce Atatürk kültürü, "*Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli*" olarak görüyordu (1936).

1932 yılında, "*Millî kültürün her çığırda açılarak yükselmesini Türkiye Cumhuriyeti'nin temel dileği olarak temin edeceğiz.*" diyerek ulaşılması gereken hedefi göstermişti. 29 Ekim 1933 günü, *10. Yıl Nutku*'nda söz konusu hedefi daha özlü bir biçimde şöyle tekrarlamıştı: "*Millî kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkaracağız.*"

Harf, dil, tarih ve güzel sanatlar alanında yaptığı yenilik ve kurumlaşmalarla bir yandan millî kültürümüzü bütün zenginliğiyle ortaya çıkarırken, diğer yandan dünya kültürüyle de buluşmasını sağlamıştır.

Atatürk'ün kültür konusundaki sözleri, uygulamaları, binlerce makale ve kitaba konu oldu. Biz bu yazımızda yüce Atatürk'ün özel ve resmî hayatında kültürel çalışmalara nasıl yer verdiğini, gördüklerinden aldığı ilhamla devlet kuruluşlarını nasıl yönlendireceğini örnekleriyle topluca, ayrıntıya girmeden ele alacağız.

Sanatçıya ve zanaatkâra verdiği değer

- Ankara'ya ilk gelişinde Vilayet Konağı'nın önünde zeybek oynayan Seymenleri seyretmiş, Yağcıoğlu Fehmi Efe'ye teşekkür ederek iltifatta bulunmuştur (27 Aralık 1919).

- Millî Mücadele'ye katılmak için Ankara'ya gelen Halide Edip Adıvar, Dr. Rıza Nur ve Yunus Nadi Abalıoğlu'nu istasyonda bizzat kendisi karşılamıştır (2 Nisan 1920).

- II. İnönü Zaferi dolayısıyla bir tablo yapıp kendisine armağan eden Ankara Erkek Öğretmen Okulu Resim Öğretmeni Tahsin Bey'e teşekkür etmiştir (15 Mayıs 1921).

- Kendisine yemek takımı armağan eden Bursalı bıçakçı Remzi Usta'ya takdir ve teşekkür mektubu yollamıştır (22 Ocak 1922).

- Konya'da Askerî Nalbant Okulunu ziyaret etmiş, nalbantları takdir ve teşvik eden bir konuşma yapmıştır (2 Nisan 1922): "*Sanatın en basiti, en şereflişidir. Kunduracı, terzi, marangoz, saraç, demirci, nalbant, sosyal hayatımızda, askerî hayatımızda hürmet ve haysiyet mevkiine elyak sanatkârlardır.*"

- Avusturyalı Leopoldine Köning adlı müzik öğretmeninin Atatürk ve Büyük Zafer dolayısıyla bir marş yazıp 9 Aralık 1922 tarihinde Atatürk'e göndermesi üzerine, 29 Aralık 1922 tarihinde bir teşekkür mektubu yollamıştır: "*Hassas ve ince bir ruhun ifadesi olan mektubunuzu ve milletimizin kazandığı zaferi şakıyan marşınızı aldım. Çok teşekkür ederim.*"

- İzmir Bölge Sanat Okulunu ziyaret etmiş, okulun anı defterine şu cümleyi yazmıştır (13 Şubat 1923): "... Erişmeye mecbur bulunduğumuz seviyeye, bugünkü kadar uzak kalışımızın önemli sebeplerinden biri sanata ve sanatkârlığa layık olduğu derece önem verilmemiş olmasıdır."

- Şiirlerini gönderen Florinalı Şair Nazım Bey'e teşekkür mektubu göndermiş, takdirlerini belirtmiştir (16 Şubat 1924).

- Adana esnafı ile konuşurken, zanaatların öneminden söz etmiş, aynı sanatla uğraşanların ortak bir amaç ve çalışma ilkesi altında hareket etmelerini istemiştir (16 Mart 1923). Sanat ve sanatçı için çok büyük önem taşıyan Adana konuşmasında özellikle şu cümleler dikkati çekmiştir: "... Bir millet sanattan ve sanatkârdan mahrumsa tam bir hayata mâlik olamaz... Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir."

- Ünlü Fransız yazarı Anatole France'ın ölümü sebebiyle Fransa Cumhurbaşkanı Doumergue'e başsağlığı telgrafı göndermiştir (17 Ekim 1924).

- Ünlü Türk düşünürü ve şairi Ziya Gökalp'in tedavi masraflarını üstlenmiş, vefatında eşine dikkate değer bir telgraf göndermiştir (25 Ekim 1924):

"*Muhterem eşiniz Ziya Gökalp Bey'in bütün Türk âlemi için pek elim bir kayıp teşkil eden ölümü sebebiyle taziyetlerimi ve Türk milletine kalbî teessürlerimi sunar, Türk milleti ve hükümetinin büyük düşünürün ailesi hakkında müşfik hislerini temin ederim efendim.*"

- Şair Abdülhak Hâmit'i kabul edip görüşmüştür (9 Kasım 1925).

- Bursa'da İstanbul Şehir Tiyatroları sanatçılarının oyununu seyrettikten sonra şu konuşmayı yapmıştır (10 Haziran 1926): "... Sizin vatana en büyük hizmetiniz, Anadolu'muzu baştan başa dolaşıp halkımıza sanatın ne olduğunu anlatmanız olacaktır."

- Kehribar tesbih ustası Ali Baba'nın anı defterine, şu satırları yazdığını görüyoruz (10 Haziran 1926): "... Sanatınızda emek ve başarınızı tebrik ederim."

- İstanbul'da şair ve yazar Abdülhak Hâmit ve Samipaşazade Sezai'yi kabul edip iltifatlarda bulunmuştur (13 Temmuz 1927).

- İstanbul'a ikinci yurt gezisinde Şair Abdülhak Hâmit Tarhan'la bir kez daha görüşmüş, sohbet etmiştir (6 Haziran 1928).

- Güzel Sanatlar Birliği Edebiyat Şubesi adına romancı Halit Ziya Uşaklıgil ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'ı kabul etmiştir (29 Temmuz 1928). Kabul sırasında, şubenin fahri başkanlığını teldif eden sanatçıları kırmamıştır.

- Dolmabahçe Sarayı'nda şair ve yazarlarla yemek yemiş, sofrada bulunan şair Halit Fahri Ozansoy'a şu cümleyi not ettirmiştir (29 Ağustos 1928): "... Şiirlerin

şen, neşeli, faal Türk milletinin sevinç, neşe, faaliyet, his ve hareketlerini şakiyaca-
caktır. Buna mevcudiyetini hasredeceksin."

- Ankara'ya turne temsiline gelen İstanbul Şehir Tiyatroları sanatçılarına Gazi Orman Çiftliği'ndeki Marmara Köşkü'nde bir yemek vermiştir. Yemekten sonra Köşk'ten ayrılan sanatçıların Atatürk'ün elini öpmek istemeleri üzerine şu sözlerle bu davranışa karşı çıkmıştır (12-13 Nisan 1930): "*Biz hepimiz milletvekili olabiliriz, bakan olabiliriz, hatta Cumhurbaşkanı olabiliriz ama hiçbirimiz sanatkâr olamayız. Böyle olunca, sanatkâr el öpmez, sanatkârın eli öpülür.*"

- Dolmabahçe Sarayı balkonundaki bir sohbet sırasında Şair Mehmet Emin Yurdakul'dan şu cümlelerle bahsetmiştir (14 Eylül 1931): "... Şair Mehmet Emin'in ilk defa *Manastır Askerî İdâdîsi*'nde öğrenci iken okuduğum '*Ben Bir Türk'üm, dinim cinsim uludur*' mısralarıyla başlayan şiirinde, bana millî benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı bulmuştum."

- Yazar Ahmet Rasim'in ölümü üzerine çocuklarına başsağlığı telgrafı çekmiştir (23 Eylül. 1932): "... *Değerli babanızın ölümü büyük kayıptır. Çok acı duydum.*"

- Dolmabahçe Sarayı'nda Şair Abdülhak Hâmit Tarhan'ı bir kez daha kabul etmiş, görüşmüşlerdir (8 Şubat 1933).

- 1934 yılı baharında yapılan milletvekili seçimlerinde Şair Yahya Kemal Beyatlı'nın Yozgat'tan milletvekili seçilmesini sağlamıştır. Atatürk, I. ve II. TBMM'nde ve diğer dönemlerde çok sayıda şair, yazar ve gazetecinin milletvekili olmasında rol oynamıştır. Bu konuyu ayrı bir makalemizde ele alacağız.

- Atatürk'ün Cumhurbaşkanlığı döneminde pek çok sanatçı, onun iltifat ve hediyelerine mazhar olmuştur. Bunlar arasında; Osman Zeki Üngör, Ahmet Adnan Saygun, Cemal Reşit Rey, Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferit Alnar, Faruk Nafiz Çamlıbel, M. Emin Yurdakul, Behçet Kemal Çağlar, Falih Rıfkı Atay, Ruşen Eşref Ünaydın, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İbrahim Çallı, Feyhaman Duran, Safiye Ayla, Münir Nurettin Selçuk, Yaşar Okur, Diyarbakırlı Celâl Güzelses, Sadi Yaver Ataman, Tamburacı Osman Pehlivan, Hazım Körmükçü, Hadi Poyrazoğlu gibi sanatçılar bulunmaktadır. Âşık Veysel'i de arattırdığı fakat görüşemediğini Veysel Baba belirtmiştir. Celâl Güzelses'e saat armağan etmiştir.

Müze, kütüphane, ören yerleri ve arkeolojik kazı alanlarını ziyaret edip incelemelerde bulunması

- Şair Tevfik Fikret'in Âşîyan'daki evini ve mezarını; şair Süleyman Nazif ve Faik Âli Ozansoy'la ziyaret ederek anı defterini imzalamıştır (19 Ağustos 1918).

- 22 Aralık 1919 tarihinde Hacıbektaş ilçesinde Çelebi Cemalettin Efendi'nin konuğu olmuş, ertesi gün Hacıbektaş Dergâhı'nı gezmiş, türbeyi ziyaret etmiştir.

- 27 Aralık 1919'da Ankara'ya ilk geldiğinde Hacı Bayram Velî türbesini ziyaret etmiştir.

- SSCB Elçisi Aralof ve Azerbaycan Elçisi Abilof'la Konya'da müzeyi, Mevlevî Dergâhı'nı, Selçuklu ve Osmanlı eserlerini gezmiş, Müze Müdürü Naci Fikret Baştağ'tan bilgi almış, eserlerin onarımı ve Karatay Medresesi'nin çini müzesi olması hakkında görüşlerini bildirmiştir (3 Nisan 1922).

- Atatürk'ün emriyle hazırlanan Müzeler ve Âsâr-ı Atika (Eski Eserler) Nizamnamesi illere gönderilerek uygulamaya konulmuştur (5 Kasım 1922).
- Adana gezisinde Ulucami'yi gezmiştir (16 Mart 1923).
- Konya'da Mevlânâ Türbesi ve Mevlevî Dergâhı'nı ziyareti sırasında Şeyh Abdülhalim Çelebi tarafından karşılanmış, şerefine düzenlenen Sema'yı seyretmiştir (22 Mart 1923).
- İzmir gezisinde Efes antik kentini gezmiştir (9 Şubat 1924).
- Topkapı Sarayı'nın müze olarak ziyarete açılması hakkında Bakanlar Kurulu kararı alınmasını sağlamıştır (3 Nisan 1924).
- Ankara Garı yakınlarındaki höyüklerde yapılan arkeolojik kazılarda inceleme yapmış, ilgililerden bilgi almıştır (10 Ağustos 1925).
- Kastamonu Kütüphanesini gezmiş, bazı kitapları sormuş, olmadığını öğrenmesi üzerine 500 TL vermiş ve; "*Bununla faydalı kitaplar alınız. Kitap sayısını çoğaltınız.*" demiştir (24 Ağustos 1925).
- İstanbul'daki Edirnekapı Şehitliği'ni ziyaret etmiştir (3 Temmuz 1927).
- Hürriyet-i Ebediye Tepesi'ndeki (İstanbul-Şişli) şehit mezarlarını ziyaret etmiştir (11 Eylül 1927).
- Bursa gezisinde de Bursa Şehitliği'ni ziyaret etmiştir (4 Ekim 1927).
- Yapımı tamamlanan Ankara Etnografya Müzesini Afganistan Kralı Amanullah Han'la birlikte ziyarete açmıştır (15 Nisan 1928).
- Ankara Etnografya Müzesini gezmiş, Müdür Hamit Zübeyir Koşay'dan bilgi almıştır (25 Mayıs 1928).
- Sivas gezisinde Sivas Kongresi'nin toplandığı salonu gezmiş, müze defterine izlenimlerini yazmıştır (20 Eylül 1928).
- Topkapı Sarayı Müzesi'nde üç saat kadar kalmış, yapılan onarımları incelemiştir (7 Eylül 1929).
- Ayasofya Camisi'ni gezmiş, kayyum Mehmet Efendi'den bilgi almıştır (8 Eylül 1929).
- Ankara Etnografya Müzesini tekrar gezmiş, teşhirdeki eşyalar hakkında bilgi almıştır (6 Şubat 1930).
- Antalya Müzesini, Aspendos antik kentini gezmiş, tiyatronun onarılarak güreş ve sanat faaliyetleri yapılmasını istemiştir (9 Mart 1930).
- Ankara civarında Gavurkale'deki Hitit harabelerini gezmiş, yapılan kazı hakkında bilgi almıştır (31 Mayıs 1931).
- Bursa Müzesini gezmiştir (5 Ocak 1931).
- İzmir'de Eski Eserler Müzesi'ni gezmiş, müze defterine izlenimlerini yazmıştır (3 Şubat 1931).
- Adana Müzesini gezmiştir (17 Şubat 1931).
- Konya'da eski eserleri incelemiş; müzelerin ve eski eserlerin korunması konusunda Başbakan İnönü'ye telgraf çekmiştir (19 Şubat 1931).

- Konya'da, isteği üzerine müze yapılan Mevlevî Dergâhı'nı ve Eski Eserler Müzesini gezmiş, Müdür Yusuf Akyurt'tan bilgi almıştır (21 Şubat 1931).
- İzmir'de Millî Kütüphaneyi gezmiş, görevlilerden çalışmalar hakkında bilgi almıştır (3 Şubat 1933).
- Topkapı Sarayı Müzesinde incelemelerde bulunmuş, Müdür Tahsin Öz'den bilgi almıştır (10 Şubat 1933).
- Ankara'ya 18 km. uzaklıktaki Ahlatlıbel'de yapılan arkeolojik kazıda inceleme yapmıştır (5 Mart 1933).
- Kayseri gezisinde müzeyi, bazı Selçuklu eserlerini ve Mimar Sinan Camisi'ni gezmiştir (5 Şubat 1934).
- Selçuk'ta Efes antik kentini gezmiş, incelemelerde bulunmuştur (10 Nisan 1934).
- İzmir'de Bergama antik kentini gezmiştir (13 Nisan 1934).
- Atatürk'ün isteği üzerine Ayasofya'nın müze yapılması hakkında Bakanlar Kurulu kararı alınmıştır (24 Kasım 1934). Ayasofya müze olarak halkın ziyaretine açılmıştır (1 Şubat 1935).
- Alacahöyük kazılarında meydana çıkarılan değerli eserler Ankara'da Atatürk'e gösterilmiş, bilgi verilmiştir (23 Eylül 1935).
- Topkapı Sarayı Müzesini tekrar gezmiş, Müdür Tahsin Öz'den onarım çalışmaları ve teşhire sunulan eşyalar hakkında bilgi almıştır (10 Şubat 1936).
- Konya Müzesini tekrar gezmiş, müze şeref defterine izlenimlerini yazmıştır (21 Şubat 1937).
- Diyarbakır gezisi sırasında surlarda, Urfa Kapısı'nda inceleme yapmıştır (16 Kasım 1937).
- Mersin yakınlarındaki Viranşehir (Pompeipolis) harabelerinde incelemelerde bulunmuştur (21 Mayıs 1938).

Kültürel etkinlikleri izlemesi, desteklemesi

1. Tiyatro, opera, operet, bale, Karagöz-kukla:

- Eşi Latife Hanım'la İzmir'de Hat Sinemasında İzmir'deki okulların müsamesini izlemiş; şiir dinlemiş, temsil seyretmiştir (2 Şubat 1923).
- İzmir'de eşiyle birlikte Bahribaba Tiyatrosunda *Uçurum* adlı oyunu seyretmiştir (16 Şubat 1924).
- Samsun gezisinde halk arasında tiyatro seyretmiştir (21 Eylül 1924).
- Sarıkamış'ta eşiyle birlikte Kurtuluş Savaşı'yla ilgili bir piyes seyretmiştir (5 Ekim 1924).
- Adana Türkocağı'nda Adana'nın kurtuluşunu canlandıran bir müsamerayı izlemiştir (17 Ocak 1925).
- Bursa'da İstanbul Şehir Tiyatrolarının oynadığı oyunu seyretmiştir (5 Haziran 1926).

- Ankara'da Türkocağı (Resim ve Heykel Müzesi) Salonu'nda Fransız Tiyatro Topluluğunun sunduğu oyunu seyretmiştir (19 Ocak 1931).
- Ankara Türkocağı sahnesinde Bulgar Operetinin temsilini seyretmiştir (11 Aralık 1931).
- İstanbul'da Şehir Tiyatrolarında Faruk Nafiz Çamlıbel'in *Akın* adlı oyununu seyretmiştir (11 Şubat 1932).
- Ankara Halkevinde (Resim ve Heykel Müzesi) Behçet Kemal Çağlar'ın *Çoban* adlı oyununu seyretmiştir (3 Nisan 1932).
- Ankara Halkevi sahnesinde Aka Gündüz'ün *Mavi Yıldırım* adlı oyununu seyretmiştir (11 Haziran 1932).
- Ankara Halkevinde Bulgar Bale Topluluğunun gösterilerini izlemiştir (21 Haziran 1932).
- Ankara Halkevinde konuk İran Şahı Rıza Pehlevi ile Ahmet Adnan Saygun'un bestelediği *Özsoy* operasını seyretmiştir (19 Haziran 1934).
- Ankara Halkevinde isteği üzerine Ahmet Adnan Saygun'un bestelediği *Taşbebek* operasını seyretmiştir (27 Aralık 1934).
- Ankara Halkevinde Moskova Devlet Tiyatrosu sanatçılarının müzik ve bale gösterilerini izlemiştir (17 Nisan 1935).
- Ankara Halkevinde Ankara Koleji öğrencilerinin *Ayışığı* adlı çocuk opereti temsilini seyretmiştir (26 Mayıs 1937).
- Tiyatro ve gölge oyunu sanatçısı Hâzım Körmükçü Atatürk'ün huzurunda Karagöz oynatmıştır. 1930'lu yıllardaki bu olayın kesin tarihi bilinmiyor.
- Kukla sanatçısı Hadi Poyrazoğlu, Atatürk'ün isteği üzerine 1932 yılında Yalova'ya gitmiş, huzurunda kukla oynatmış ve kendisine 30 lira gibi o döneme göre çok yüksek bir ücret ödenmiştir.

2. Müzik:

- İzmir Türkocağında Musiki Yurdu gençlerinin verdiği konseri dinlemiştir (13 Ekim 1925).
- Bursa'da İstanbul Belediye Konservatuarı sanatçılarının verdiği konseri dinlemiştir (29 Mayıs 1926).
- Bursa'da Doğu Musiki Derneğinin konserini dinlemiştir (1 Haziran 1926).
- İstanbul'da gece Sarayburnu'nda İtalyan, Mısırlı ve Türk sanatçıların konserlerini dinlemiş; Türk topluluğunun kötü icrası üzerine konseri yarıda terk etmiştir (8 Ağustos 1928).
- Dolmabahçe Sarayı'nın önünden geçen vapurdaki gençlerin Atatürk'e sevgi tezahüratı yapmaları üzerine Cumhurbaşkanlığı Orkestrası sarayın balkonunda bir konser vermiştir (9 Eylül 1928).
- Ankara Musiki Muallim Mektebi (Müzik Öğretmen Okulu)'ni ziyaret etmiş, Müdür Ekrem Zeki Ün'ün verdiği konseri dinlemiştir (31 Ekim 1930).

- Bursa'da bir müzik öğretmeninden udla bir şarkı dinledikten sonra; "... *Bu parçalar atalarımızın yadigârı değerli eserlerdir. Bunların kaybolmamaları lazımdır.*" demiştir (16 Temmuz 1935).
- Diyarbakır Halkevi'nde orkestra tarafından verilen konseri dinlemiş, takdirlerini belirtmiştir (15 Kasım 1937).
- Ankara Yeni Sinemada Melek Tokgöz ve arkadaşlarının verdiği konseri dinlemiştir (6 Mart 1938).
- Atatürk, ayrıca Riyaset-i Cumhur Fasil Heyetini, Orkestrasını, Safiye Ayla'yı, Münir Nurettin Selçuk'u defalarca dinlemiştir.

3. Resim-heykel, el sanatları:

- Eşi Lâtife Hanım'la Ankara Türkocağında açılan resim sergisini gezmiş, bazı tabloları satın almıştır (23 Ekim 1923).
- Viyana'dan gelen heykeltıraş Heinrich Krippel'e yapacağı Atatürk heykeli için Çankaya'da 1,5 saat modellik etmiştir (16 Haziran 1925).
- Ankara'da açılan Devlet Resim Sergisi'ni gezmiş, sergi dolayısıyla düzenlenen çayda bulunmuştur (1 Mart 1926).
- Alman Ressam Arthur Kamph'a Çankaya Köşkü'nde modellik yapmıştır (19 Kasım 1927).
- Heykeltıraş Kenan Yontuç'a büstünü yapması için modellik etmiştir (1928).
- Afganistan Kralı Amanullah Han'la birlikte Ankara'da açılan resim sergisini gezmiştir (25 Mayıs 1928).
- Ankara Halkevinde açılan İnkılap Resim Sergisi'ni gezmiştir (2 Kasım 1933).
- Türk Tarih Kurumuna; "*Sinan'ın heykelini yapınız!*" emrini vermiştir (2 Ağustos 1935).
- Ankara Sergievi'nde açılan Elişleri ve Küçük Sanatlar Sergisi'ni gezmiştir (1 Kasım 1936).
- Dolmabahçe Sarayı'nın Veliaht Dairesi'nde Türkiye'de ilk kez Resim ve Heykel Müzesiyle Güzel Sanatlar Galerisini açmış, müzedeki eserler hakkında Müdür Halil Dikmen'den bilgi almıştır (20 Eylül 1937).
- Atatürk, heykel-anıt yapımına çok önem vermiş, yabancı heykeltıraşlar öncülüğünde başlatılan heykel-anıt çalışmaları Türk heykeltıraşlarınca sürdürülmüştür. Atatürk döneminde yaptırılan başlıca heykel-anıtlar şunlardır:
 - 1926 İst. Sarayburnu Atatürk Anıtı (H. Krippel), Konya Atatürk Anıtı (H. Krippel)
 - 1927 Ankara Ulus Meydanı Anıtı (H. Krippel), Ank. Etnografya Müzesi Atatürk Anıtı (P. Canonica), Ank. Zafer Anıtı (P. Canonica)
 - 1928 İst. Taksim Cumhuriyet Anıtı (P. Canonica)
 - 1929 Bursa Atatürk Anıtı (N. Sirel - M. Tomruk), Dumlupınar Meçhul Asker Anıtı
 - 1931 Çorum ve Edirne Atatürk Anıtları (K. Yontunç), Samsun Atatürk Anıtı (H. Krippel)

1932 İzmir Atatürk Anıtı (P. Canonica), Menemen Kubilay Anıtı (R. Tahir Acudoğlu)
1934 Silifke Atatürk Anıtı (K. Yontunç)
1935 Adana Atatürk Anıtı (A. Hadi Bara), Ank. Güven Anıtı (A. Hanak-J. Thorak)
1936 Afyon Zafer Anıtı (H. Krippel)
1937 İst. Harbiye Atatürk Anıtı (A. Hadi Bara)
1938 Ank. Sümerbank Binası Atatürk Heykeli (H. Krippel), Mersin Atatürk Anıtı (K. Yontunç)

4. Halk oyunları:

- Kars'a gelişlerinde, Türkocağında gençler "*Mustafa Kemal Paşa*" türküsünü söyleyip oyununu oynayarak Atatürk'e sürpriz yaptılar. Atatürk ve eşi yerlerinden birkaç kez kalkarak gençleri selamladılar (6 Ekim 1924). Atatürk, Kars gezisi sırasında Şeyh Şamil oyununu da seyretmek istemiş, sunulan oyunu beğenerek tekrar ettirmiştir.

- Kastamonu gezisinde misafir edildiği evin önünde oynayan Sepetçioğlu oyununu çok beğenmiş, çalgıcıların ve oynayanların ellerini sıkarak kutlamıştır (23 Ağustos 1925).

- İnebolu'da Heyamola oyununu oynayan gençlerin arasına karışmış, oyuna katıldığı görülmüştür (25 Ağustos 1925).

- İzmir Kız Öğretmen Okulunda Selim Sırrı Tarcan'la Muallâ Anıl'ın karşılıklı oynadıkları Tarcan Zeybeği'ni seyretmiş; "... Artık Avrupalılara bizim de mükemmel bir raksımız var diyebiliriz. Bu oyunu salonlarımızda, müsamerelerimizde oynayabiliriz. Zeybek dansı, her sosyal salonda kadınla beraber oynanabilir ve oynanmalıdır." diyerek takdirlerini belirtmiştir (14 Ekim 1925).

- Cumhuriyet'in 10. yıl dönümü dolayısıyla düzenlenen baloda Sovyet Heyeti Başkanı Mareşal Vorosilov'un Kazaska oynaması üzerine Atatürk de Zeybek oynamıştır (29 Ekim 1933, Ankara Palas).

Atatürk'ün çok iyi zeybek oynadığı birçok anıda belirtilmiştir.

- Trabzon gezisi sırasında Bayburt ekibinin oyunlarını da seyretmiş, Mehmet Turhan Barı dikkatini çekmiştir (2 Haziran 1936). Oyunun sonunda Pakize Bertan adlı oyuncuya bazı figürler tarif ederek birlikte oynamışlar; "*Bu figürleri de oyuna eklerseniz daha modern bir dans hâline gelir.*" demiştir. Bayburtlular, oyuna "*Ata figürü*" dedikleri bu figürleri eklemişlerdir. Mehmet Turhan Barı, 1903-1931 yılları arasında yaşamış Mehmet Turhan Bey'in yarattığı bir bardır.

- İstanbul'da Beylerbeyi Sarayı'nda düzenlenen Balkan Festivali dolayısıyla davet edilen halk oyunları ekipleriyle bar, hora oynamış, bir Bulgar kız oyuncuyla dans etmiştir (2 Eylül 1936).

- Eskişehir'de düzenlenen baloda zeybek oynamıştır (9 Ocak 1937).

- Ankara Halkevinde halk oyunları gösterilerini izlemiştir (11 Mayıs 1937).

- Trabzon gezisinde şenlik düzenleyen halkın arasına karışmış, oyunlar oynamış, türkülere eşlik etmiştir (11 Haziran 1937).
- Elazığ gezisinde *Çayda Çıra* oyununu seyretmiş, çok beğendiğini söylemiştir (16 Kasım 1937).
- Bursa'da Marinos Salonu'nda düzenlenen baloda *Sarı Zeybek* oyununu oynamıştır (2 Şubat 1938).

5. Sinema:

- Ferit İbrahim Bey tarafından Ankara Gazi Orman Çiftliği'nde çekilen filmi Dolmabahçe Sarayı'nda seyretmiştir (16 Ağustos 1929).
- Fox Film Şirketine Gazi Orman Çiftliği'nin filmini çekirtmiş (11 Kasım 1930), bu filmi 3 Aralık 1930 tarihinde İstanbul Elhamra Sinemasında seyretmiştir.
- İzmir Elhamra Sinemasında halk arasında film seyretmiştir (30 Ocak 1931).
- İstanbul'da Glorya Sinemasında halk arasında film seyretmiştir (16 Eylül 1932).

Sonuç

Ulu Önder Atatürk, yoğun devlet işleri arasında kültürel faaliyetlere katılmaya özen göstermiş, bunu asli görevinin bir parçası saymış, daima seviyeli sanat faaliyetlerinin içinde olmuştur. Özellikle, gerçek sanatçılara büyük değer vermiş, sanatçıları her fırsatta teşvik etmiştir. Halk türkülerimizin derlenerek radyo yoluyla tekrar ülkenin dört bir yanına yayımlanması uygulamasını da Atatürk'e borçluyuz. İki Rumeli türküsü de Atatürk'ten derlenerek TRT repertuvarına girmiştir.

Atatürk'ten sonra gelen Cumhurbaşkanları da sanata ve sanatçıya değer vermiş, sanat faaliyetlerinin içinde olmak istemişlerdir. Ancak, içlerinde pek çoğu seviyeyi bir tarafa itmiş, hem iyi hem de kötü sanat çalışmalarını teşvik etmişlerdir.

Cumhuriyetimizin 75. kuruluş yıl dönümünde ve ölümünün 60. yılında Yüce Atatürk'ü saygıyla anıyoruz...

Yararlanılan Kaynaklar:

- Cunbur, Müjgân; *Atatürk ve Millî Kültür*, Başbakanlık Bsm., Ank. 1973, 70 s.
- Gültekin, Gönül; "Atatürk Düşüncesinin Türk Resim ve Heykel Sanatları Üzerindeki Etkileri", *Atatürk Haftası Armağanı*, Genkur. Bsm., Ank. 1988, s. 101-120.
- Kocatürk, Utkan; *Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, Tısmat, Ank. 1988, 432 s.
- Önder, Mehmet; *Atatürk'ün Yurt Gezileri*, Nokta Ofset, Ank. 1998, 481 s.
- Tan, Nail; *Atatürk ve Türk Folkloru*, Teknik Bsm. San., Ank. 1981, 36 s.
- Tan, Nail-Turhan, Salih; *Bayburt Musiki Folkloru*, Cem Web Ofset Ank. 1997, s. 14.

[İdarecinin Sesi; S. 70, 9-10/1998, s. 24-29.]